

БРАТЯ ГРИМ

ПРЕДГОВОР НА БРАТЯ ГРИМ

КЪМ ВТОРИЯ ТОМ

Превод от немски: Цочо Бояджиев, 2009

chitanka.info

Доколкото знаем, такова събиране на немските сказания, каквото съдържа настоящият том и което е свързано непосредствено с действителната история, все още не е предприемано и поради това е може би принасящо голяма заслуга, ала и твърде трудно. Защото трябващо не само да изчетем основните отпечатани истории и хроники, ами още по-належащо *Pro tem* нас беше да изучим грижливо ръкописните свидетелства, доколкото можехме да се доберем до тях. Съвсем малко от представените тук разкази бяха почерпени от устното предание; те и по това се отличават от местните, които, напротив, дължим именно на живата им вкорененост в народа. Само от време на време онова, което обуславя локалното сказание, се докосва до историческото свидетелство; разгледано само по себе си, въпросното нещо придава на последното устойчивост и край чудноватото извисяване на дадена скала сказанието се събира по-трайно, нежели около славата на дори най-благородните родове. За отношението на историята към сказанието вече сме се изказали в общото въведение, и то в степента, в която това можеше да стане, без да навлизаме във все още предстоящото изучаване и излагане на частностите. По отношение на своеобразието на съвременното сказание, което може да бъде наречено такова на коляното и рода, може да се добави, че то може да съдържа съвсем малко действителни и документирани събития. Срещу обичайното третиране на нашата история могат да бъдат отправени две, при това привидно противоречащи си обвинения: че тя е запазила прекалено много или прекалено малко от сказанието. Докато определени обстоятелства, принадлежащи на чистия елемент на последното, са допуснати в редицата на действителните събития, други от същия вид често биват отхвърляни с пренебрежение като монашески измишълотини и съчинения на нямащи си друга работа люде. Така биват недооценени собствените закони на сказанието, като ту му се приписва земна истина, каквото то няма, ту му се отказва духовната истина, в която е същината му, и се отрича например това, дето херулите се наканили да преплават цъфтящия в синьо лен — нещо, което трябва да бъде схващано в съвършено друг смисъл. Защото сказанието крачи с други крачки и гледа с други очи в сравнение с историята; то е лишено от определен привкус на пътското или, ако предпочитате, на човешкото, чрез което последната ни въздейства толкова могъщо и завладяващо; нещо повече, то съумява

да събере и възроди всички отношения в една епически отчетлива форма. Със сигурност трябва да пожелаем на всеки народ и да го оценим като негово благородно качество денят на историята му да започне и завърши с изгрева и залеза на сказанието; или да постигне незримата докрай — поради слабостта на собствения ни поглед — определеност по отношение на отминалите неща не в резултат на мъчителните, безцветни и често обезсмислящи се научни усилия, ами тя да просияе отново — кой знае по какво чудо! — в простите и ясни образи на сказанието. Всичко, което лежи между двете, което отрича невинното понятие на уютното народно сказание, ала няма и достатъчно смелост за строгото и сухо изучаване на истината, винаги е било напълно безполезно за света. Онова, което успяхме да съберем в нашия сборник, се откроява ясно като прост, често съвсем оскъден и откъслечен остатък от огромното съкровище на прастарата немска народна поезия, което доказва несъизмеримо по-многобойното и по-добре съхранено множество от писменото и устното предание на северните народи. Неустойчивостта на повечето други народности, войните, частичният упадък и примесването с чужденци са навредили на песните и сказанията от предходните времена и лека-полека са ги погребали. Колко много обаче е трябвало да притежава един народ, който все още е в състояние да посочи такива следи и руини! Този път подредбата на историите не може да е съвсем случайна, ами тя е удържана съобразно времената и племената. Съвсем малко разкази са изпреварващи, тях ние дължим на римляните и други събирачи може би биха ги пренебрегнали или, напротив, биха привели повече. Същевременно някои неща, например делата на Арминий, ни се сториха не толкова сказачни, колкото чисто исторически. Повечето от прелестното сказание за готите се е загубило по достоен за най-дълбоко съжаление начин; загубата на по-старите и по-богати източници може да бъде оценена от малкото от тях, което намираме у Йорнанд. Историята се е отнесла твърде неблагосклонно към готите и сродните им племена; ако не са се били отдали на арианството и по този начин са се противопоставили на правоверните, много неща биха стояли в съвсем друга светлина. Сега разпръснатите тук и там сведения ни позволяват да предположим, че въпросните готи са били по-благи, по-образовани и по-благородни от враговете си, напористите и коварни франки. За лангобардите^[1], които също трябвало да се

подчинят на последните, важи почти същото, макар и в по-слаба мяра; само дето те били далеч по-войнствени и диви от готите. Над техните сказания е греела по-добра звезда, затова именно те представляват взаимносвързано и прекрасно поетично цяло, проникнато от истински епичен дух. По-малко е за хвалене франкското сказание, което обаче разполага с най-много съхранени сведения; в него има нещо от мрачния и буен дух на този народ, което почти не допуска поезията в себе си. Едва след залеза на Меровингите около Карл Велики прорастват изобилно най-благородни сказания. Коренните предания за народите, обитаващи Северна Германия, като например за саксите, вестфалците и фризите, са почти напълно изгубени и сякаш с един удар натъпкани в земята; съвсем малко са съхранили англосаксонците. Това заличаване едва ли би било проумяно, ако то не намираше обяснението си в жестокото покоряване на въпросните народи от Карл Велики; християнството стигнало до тях с разрушаването на всички старини от предходните времена и така се обострило пренебрежението към езическите обичаи и сказания. Още по времето на саксонските императори паметниците на предишната народна поезия трябва да са били загълхнали дотолкова, щото не е било възможно да прозвучат отново въпреки блясъка и закрилата на тяхното толкова благотворно за нас, немците, управление. Удивително е, че собствените императорски сказания, начеващи с Карл, изчезват след Отоните и дори времето на Шауфените се явява немитично; отделни светлинки проблясват единствено относно Фридрих Барбароса, а при по-сетнешните — относно Рудолф от Хабсбург и Максимилиан. Този времеви отрязък всъщност не свързва други кръгове на сказанията, така че дори в дванадесетото и тринадесетото столетие те са именно в разцвета си. От отделните родове, отличени в сказанията, далеч напред изпъкват Амалите, Гунгингите и Амилофингите, а сетне велфите и тюрингците. Остава изобщо открит въпросът, на каква почва вирее и се развива епическата поезия на един народ, при условие, че тя се проявява най-вече сред прагерманските родове, и обратно, изчезва и се загубва там, където е налице прекъсване и смесване с чужди народи и дори с други немски племена. Това е и причината въвлечените в Германия и погерманчени славянски племена да нямат родови сказания; пък и местните им да са оскудни в сравнение с изначалните. Корените не се

хващат охотно в необичайната почва, чуждият въздух никога не подхранва семената и листата им.

Външният вид, в който трябва да бъдат представени тук тези сказания, според нас е изложен на основателен упрек, който прочее няма как да бъде избегнат при изобилието на материал и съдържание. Ако това беше главната причина и ако в някакъв степен можехме да се предпазим от него, то от превода на латинските, преработването в проза на римуваните и съпоставянето на многобройните източници все пак щеше да се получи смесен и неравномерен стил. Едно още по-строго третиране на цялото, така че от критически точното буквально предаване на всички, били те латински или немски източници, с добавяне на по-важните сътнешни варианти да се получи един формален дипломатичен кодекс на поетичното сказание, би придало определена тръпка и би било от неоспорима полза за задълбоченото изследване, само дето това няма как да бъде осъществено, най-малкото с оглед на заложения като цел равномерен преглед на цялото. Особено тягостна за нас беше принудата да представим в един отслабен прозаичен откъс важните в букволните си изрази, извлечени от Хайделбергския кодекс 361, сказания за Карл и Адалгер от Бавария; без съмнение те имат, поне отчасти, за основа по-стари германски песнопения. Други места в тази чудна римувана хроника са неоспоримо съотнесени с песента за епископ Ано, така че във всяко отношение е желателно те да бъдат представени по-пълно и по-буквално. Такава песенна основа са имали със сигурност и други родови сказания. Известни са позоваванията на староготските песни, същото може да бъде мислено и по отношение на лангобардското сказание. Отделни предания се разпространяват във формата на по-късни народни песни, като тези за Хайнрих Лъва, Мъжа в ралото и т.н.; още по-удивителна е швейцарската Песен за западните фризи. Други, като тази за Ото с брадата, Рицаря с лебеда и Улрих от Вюртемберг, са съчинени през тридесетото столетие. Само тогавашните поети да бяха предпочитали по-често отечественото сказание пред чуждоземното! При сказания като това за предателството на Хато и геройствата на Курцболд историците се позовават на народни и скитнически песни. Други сказания са обковани с песни, като баварското за лова на бизони, предприет от Ербо, саксонското за Бено и възпиващото фризийския слепец Бернлеф.

Тук му е мястото изрично да отбележим кои немски сказания трябващо да останат извън нашия сборник, тъй като те са достигнали до наши дни в собствената си и все още жива поетичност. Към тях принадлежат сказанията: 1) За нивелунгите, амалунгите, волфунгите, харлунгите и всичко, отнасящо се към големия кръг на изначално готските, бургундските и австралийските поетични произведения, в центъра на които стоят Песента за нивелунгите и Книгата за героите. 2) За керлингите, именно за Карл, Роланд, децата на Хаймон и други най-вече с австралийски произход герои, за които става дума също във френски, италиански и испански стихотворения. Някои отделни сказания за Карл Велики все пак трябващо да бъдат включени поради свързаността им с други, а и защото в някаква степен те лежат извън областта на оня основен кръг. При прекрасния (баварски) разказ за раждането и младостта на Карл Велики случаят не беше изцяло такъв. 3) По-късните францки и вече по-скоро френски сказания за Лотер, Карл Мартел, Хуго Капет и свети Вилхелм. 4) Вестготското за Родриго. 5) Баварското сказание за херцог Ернст и Ветцел. 6) Швабското за Фридрих от Швабия и Бедния Хайнрих. 7) Австралийското за Орендел и Брайте, както и за Маргарета от Лимбург. 8) Долносаксонското за Тедел и Валмоден. След като по този начин бяха надлежно прокарани границите на нашето начинание, то ние не смятаме, че към съдържанието на настоящия том могат да бъдат прибавени значими допълнения, освен ако не бъдат ненадейно открити съвсем нови източници. Повече може да се направи обаче за допълването на местните сказания; нам се удае да съберем допълнителни текстове към първата част и по този начин придобихме толкова радващи сведения, че ни се ще да ги издадем в един трети том, та след това още по-спокойно и сигурно да можем да се обрнем към изучаването на целия този запас.

Касел, 24 февруари 1818

[1] В оригиналния текст: лонгобардите. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на **Моята библиотека** и нейните всеотдайни помощници.

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.